

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра охорони праці та безпеки життєдіяльності

03-10-85М

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних занять та
виконання самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»**

*для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Туризм» спеціальності
242 «Туризм»
денної та заочної форм навчання*

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІ агроєкології та
землеустрою
Протокол № 5 від 13.12.2022 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до проведення практичних занять та виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Туризм» спеціальності 242 «Туризм» денної та заочної форм навчання / Г.І. Туровська. Рівне: НУВГП, 2023. 15 с.

Укладач: Г.І. Туровська, к.т.н., доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Відповідальний за випуск – О.М. Кухнюк, к.т.н., доцент, в.о. завідувача кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Керівник групи забезпечення
спеціальності

С.І. Коротун

© Туровська Г.І., 2023
© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Рекомендації до вивчення дисципліни.....	5
2. Практичні роботи.....	6
2.1. Плани практичних занять.....	6
3. Самостійна робота.....	10
3.1. Оформлення звіту про самостійну роботу.....	11
Питання гарантованого рівня знань.....	12
Рекомендована література.....	14

ВСТУП

В умовах нових форм організації праці особливого значення набувають питання охорони праці відповідно до галузевого напрямку підготовки фахівців, який повинен базуватися на знаннях щодо стану і проблем охорони праці у відповідній даному напрямку підготовки галузі, складових і функціонування системи управління охороною праці та шляхів, методів й засобів забезпечення умов виробничого середовища і безпеки праці згідно з чинними законодавчими та нормативно-правовими актами. Саме на здобуття таких знань і спрямована дисципліна «Охорона праці у галузі».

Предметом навчальної дисципліни є вивчення актуальних питань охорони праці для туристичної галузі з урахуванням особливостей професійної діяльності й можливої первинної посади майбутніх фахівців, а також досягнень науково-технічного прогресу.

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетентностей для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці в туристичній галузі.

Завдання вивчення дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах туристичної галузі через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

Результатами навчання, які набувають здобувачі вищої освіти, вивчаючи дану навчальну дисципліну, є вміння: контролювати виконання вимог охорони праці, як невід'ємної складової соціальної відповідальності, в професійній діяльності; демонструвати здатність до організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці. Такий процес навчання зорієнтований на розвиток творчої особистості майбутнього фахівця.

1. РЕКОМЕНДАЦІ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Методичні вказівки розроблені з метою надання допомоги здобувачам вищої освіти як денної, так і заочної форм навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 242 «Туризм» у підготовці до практичних занять (наведено плани занять), виконання самостійної роботи (вказані питання для самостійного опрацювання), у підготовці до поточного та підсумкового контролів знань (наведено питання гарантованого рівня знань). Наведено список рекомендованої літератури, який є необхідним для належного оволодіння навчальним матеріалом з навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі».

Оцінювання знань здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою: результати поточного контролю оцінюються за шкалою від 0 до 60 балів, підсумковий контроль – від 0 до 40 балів.

Відповідно до навчального плану з навчальної дисципліни передбачена форма підсумкового контролю – екзамен. Так як оцінювання знань здобувачів проводиться відповідно до оновленої «Системи оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти (семестровий поточний та підсумковий контроль) зі змінами та доповненнями», результати складання модульних контролів можуть зараховуватись як підсумковий контроль за умови, якщо здобувачем впродовж семестру набрано не менше 60 балів: отримання із поточної складової оцінювання не менше 50 % (30 балів і більше) та не менше 50 % з модульної складової оцінювання (20 балів і більше), – і такий результат його задовольняє.

2. ПРАКТИЧНІ РОБОТИ

Метою практичних робіт є поточна перевірка рівня засвоєння здобувачами навчального матеріалу з найважливіших тем навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі».

У процесі виконання практичних робіт здобувач повинен оволодіти вміннями:

- визначати першочергові напрями робіт щодо профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;
- визначати та впроваджувати раціональні заходи та засоби з метою поліпшення стану виробничого середовища та безпеки праці;
- застосовувати міжнародні стандарти та системи керування охороною праці на туристичному підприємстві.

2.1. Плани практичних занять

Тема 1. Порядок розробки інструкцій з охорони праці

План заняття:

1. Ознайомлення з Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці.
2. Ознайомлення з Положенням про розробку інструкцій з охорони праці: основні вимоги до змісту, побудови і викладення інструкцій з охорони праці, що діють в межах підприємства, установи, організації.
3. Вивчення методики складання інструкцій з охорони праці для працівників відповідних професій або виконавців відповідних робіт на підприємстві.

Рекомендована література [7].

Тема 2. Міжнародні норми в галузі охорони праці

План заняття:

1. Міжнародні норми соціальної відповідальності (SA 8000, ISO 26000).
2. Міжнародні стандарти в сфері охорони праці (OHSAS 18001, ISO 45001).

3. Конвенція про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці № 187.

4. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЄЕС Ради щодо запровадження заходів заохочення поліпшення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі.

Рекомендована література [9, 10, 12-15, 21].

Тема 3. Опрацювання розділу «Охорона праці» колективного договору та «Угоди з охорони праці»

План заняття:

1. Колективно-договірне регулювання трудових відносин.
2. Трудовий договір (угода).
3. Договори цивільно-правового характеру.
4. Особливості регулювання праці окремих категорій працівників.
5. Рекомендації державних органів і профспілок щодо змісту розділу «Охорона праці» у колективному договорі (угоді, трудовому договорі).
6. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві. Страхування туристів.
7. Вирішення ситуаційних завдань.

Рекомендована література [7, 16].

Тема 4. Розслідування нещасних випадків і професійних захворювань

План заняття:

1. Звітність та інформація про нещасні випадки та професійні захворювання, аналіз їх причин.
2. Організація розслідування нещасних випадків, гострих професійних захворювань (отруень) та аварій на виробництві.
3. Особливості розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру.
4. Основні заходи щодо запобігання травмам і професійним захворюванням.
5. Безпека туристичної подорожі.

6. Аналіз нещасних випадків на об'єктах туристичної галузі за причинами та травмуючими чинниками.

7. Virішення ситуаційних завдань.

Рекомендована література [5, 7, 16, 17, 20, 23].

Тема 5. Оцінка стану виробничого середовища за відповідними характеристиками

План заняття:

1. Поняття виробничої санітарії та гігієни праці.

2. Основні чинники небезпек туристичного підприємства.

3. Санітарні вимоги до території, виробничих і санітарно-побутових приміщень туристських комплексів.

4. Чинники виробничого середовища і трудового процесу, які впливають на здоров'я і працездатність людини: мікроклімат, шум, вібрація, ультразвук, інфразвук, освітлення, електромагнітне випромінювання.

5. Атестація робочих місць за умовами праці. Карта умов праці.

6. Оцінка технічного та організаційного рівня робочого місця.

7. Virішення ситуаційних завдань.

Рекомендована література [1, 3, 7].

Тема 6. Організація робочого місця з оптимальними ергономічними параметрами

План заняття:

1. Основні фактори, що впливають на працездатність людини в процесі трудової діяльності.

2. Поняття ергономічного рівняння та його складових. Застосування ергономічного рівняння робочого місця до сфери персональних комп'ютерів.

3. Організація робочого місця.

4. Планування офісного простору.

5. Оцінка робочого місця з урахуванням впливу чинників виробничого середовища на людину. Методи профілактики.

6. Розробка паспорта робочого місця.

Рекомендована література [7, 8, 11, 20].

Тема 7. Вивчення первинних засобів пожежогасіння на прикладі туристського комплексу

План заняття:

1. Основні причини виникнення пожеж у туристському комплексі.
2. Обов'язки адміністрації туристського комплексу з питань захисту від пожеж.
3. Протипожежні вимоги до експлуатації електроприладів інженерних систем, що використовуються для обслуговування туристів.
4. Причини виникнення пожеж у готелях.
5. Вогнегасні речовини і первинне знаряддя пожежогасіння.
6. Основні протипожежні заходи, які забезпечують безпеку туристського комплексу.

Рекомендована література [1, 4, 18, 20].

3. САМОСТІЙНА РОБОТА

Невід'ємною складовою освітнього процесу є самостійна робота здобувача, яка спрямована на уміння здійснювати самостійний пошук, системний аналіз та узагальнення інформації, а також здатності приймати конструктивні рішення.

Підсумком самостійної роботи над вивченням дисципліни «Охорона праці в галузі» є складання письмового звіту за питаннями, поданими в табл. 1.

Таблиця 1

Завдання для самостійної роботи

№ зп	Тема самостійної роботи	Питання теми
1.	Міжнародні норми в галузі охорони праці	Міжнародне регулювання туристичної діяльності
2.	Організація та управління охороною праці на туристичному підприємстві	Місце, роль, функціональні обов'язки посадових осіб в системі управління охороною праці на туристичному підприємстві
3.	Проблеми фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії	Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища
4.		Міжнародний досвід з питань розробки заходів безпеки міжнародного туризму
5.	Пожежна безпека	Діяльність працівників галузевих об'єктів на випадок виникнення пожежі

Рекомендована література [1, 2, 5, 6, 19, 22]

3.1. Оформлення звіту про самостійну роботу

Підсумком самостійної роботи над вивченням дисципліни є складання письмового звіту за темами, вказаними в табл. 1.

Звіт з самостійної роботи оформлюється на стандартному папері формату А4 (210×297). У тексті повинні бути зазначені посилання на використану літературу.

На титульній сторінці звіту мають бути зазначені назва ННІ, кафедри; прізвище та ініціали здобувача вищої освіти, група; прізвище та ініціали викладача, який приймає роботу, посада.

Загальний обсяг звіту – 10-15 сторінок (1-2 стор. на одне питання). Звіт включає план, основну частину, висновки, список використаної літератури та додатки (за необхідності).

Здача звіту про самостійну роботу відбувається у терміни, спільно обумовлені викладачем і здобувачем вищої освіти.

ПИТАННЯ ГАРАНТОВАНОГО РІВНЯ ЗНАТЬ

1. Правове та нормативне регулювання охорони праці в Україні.
2. Міжнародні норми в галузі охорони праці.
3. Міжнародне регулювання туристичної діяльності.
4. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці.
5. Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності.
6. Охорона праці – частина соціальної політики ЄС.
7. Трудові норми Міжнародної організації праці.
8. Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації як складової частини СУОП в державі.
9. Розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства туристичної галузі.
10. Системний підхід до організації охорони праці в сучасних умовах.
11. Оцінка стану безпеки праці в структурних підрозділах туристичного підприємства.
12. Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном.
13. Безпека в галузі туризму.
14. Аналіз виробничого травматизму на об'єктах туристичної галузі за причинами та травмуючими чинниками.
15. Розслідування нещасних випадків і професійних захворювань.
16. Дослідження та профілактика виробничого травматизму.
17. Основні заходи щодо запобігання травматизму та професійної захворюваності в професійній діяльності.
18. Особливості страхування в туризмі.
19. Стан аналізу умов праці в галузі професійної діяльності.
20. Причини та чинники, що формують умови праці.
21. Аналіз умов праці туристичних підприємств за показниками виробничого середовища.
22. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці.
23. Аналіз та обґрунтування раціональних заходів і засобів поліпшення стану виробничого середовища.
24. Основні пропозиції щодо ефективності діяльності з охорони праці на підприємствах туристичної галузі.
25. Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

26. Міжнародний досвід з питань розробки заходів безпеки міжнародного туризму.
27. Рішення питань безпеки в технологічній документації.
28. Визначення умов та обставин виникнення небезпечних ситуацій на об'єктах туристичної галузі.
29. Безпечність виробничих процесів і обладнання.
30. Вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць.
31. Небезпеки та шкідливості основних виробничих процесів у галузі професійної діяльності.
32. Безпека праці під час роботи з екранними пристроями.
33. Забезпечення безпеки при експлуатації господарства туристського комплексу.
34. Актуальність проблеми електробезпеки.
35. Особливості електротравматизму.
36. Види та причини електротравм.
37. Класифікація приміщень за небезпекою електротравм.
38. Системи засобів і заходів забезпечення електробезпеки на підприємствах туристичної галузі.
39. Законодавча та нормативно-правова база пожежної безпеки.
40. Чинники пожежної небезпеки об'єктів туристичної галузі, їх особливості та пожежонебезпечні властивості.
41. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.
42. Пожежна безпека технологічного устаткування та електрообладнання.
43. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки об'єктів туристичної галузі.
44. Організація протипожежного захисту.
45. Діяльність працівників галузевих об'єктів на випадок виникнення пожежі.

Рекомендована література [1-17]

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Банько В.Г. Охорона праці в туристському комплексі. URL: <https://cutt.ly/CzxYqv0>
2. Вовк Ю.А., Вовк І.П. Охорона праці в галузі: навч. посіб. URL: <https://cutt.ly/3goU8vp>
3. Гандзюк М.П. Основи охорони праці. URL: <http://studies.in.ua/osnovy-ohorony-praci-gandzjuk-mp.html>
4. Зацарний В.В. Конспект лекцій з дисципліни «Основи охорони праці». URL: <https://cutt.ly/ggoUBic>
5. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. URL: https://tourlib.net/books_ukr/kyfjak.htm
6. Пуцентейло П.Р. Міжнародне регулювання туристичної діяльності. URL: <https://cutt.ly/0zxJrZf>

Нормативно-правова

7. Законодавство України про охорону праці. URL: <https://cutt.ly/vgoIrPx>
8. ДСТУ 7299:2013. Дизайн і ергономіка. Робоче місце оператора. Взаємне розташування елементів робочого місця. Загальні вимоги ергономіки. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=57364
9. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЄЕС Ради щодо запровадження заходів заохочення поліпшення безпеки та охорони здоров'я працівників на роботі. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b23#Text
10. Конвенція про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці № 187. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---lab_admin/documents/genericdocument/wcms_752043.pdf
11. НПАОП 0.00-7.15-18. Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-18#Text>
12. Міжнародний стандарт SA8000:2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0015697-07#Text>

13. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги. URL: <https://cutt.ly/kDTAQbR>
14. Міжнародний стандарт ISO 45001:2018. Occupational health and safety management systems – Requirements with guidance for use. Системи менеджменту охорони здоров'я і безпеки праці. URL: <https://pro-op.com.ua/article/679-noviy-mjnarodniy-standart-u-sfer-profesyno-bezpeki-ohoroni-zdorovya-iso-45001>
15. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility. URL: <https://cutt.ly/PDTSE7e>
16. Про туризм: Закон України. Відомості Верховної Ради. 1995, № 31. URL: <https://cutt.ly/ez879zx>
17. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 337. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#Text>

Інформаційні ресурси

18. Виробничо-практичний журнал «Охорона праці і пожежна безпека». URL: <https://oppb.com.ua>
19. Міжнародний досвід з питань розробки заходів безпеки міжнародного туризму. URL: <https://infopedia.su/9xc270.html>
20. Науково-виробничий журнал «Охорона праці». URL: <http://ohoronapraci.kiev.ua/#>
21. Охорона праці в Євросоюзі URL: https://pidru4niki.com/1911052248569/pravo/ohorona_pratsi_yevrosoyuzi
22. Охорона праці в туризмі. URL: <https://studfile.net/preview/5462330/page:3/>
23. Травматизм. Статистика. Причини. URL: <https://cutt.ly/GzxFWq6>